

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 28. července 2020 ve věci č. 25402/14 – *Pormes proti Nizozemsku*

Senát čtvrté sekce Soudu shledal pěti hlasy proti dvěma, že zamítnutím udělení pobytového oprávnění stěžovateli, který od svých čtyř let pobýval bez povolení na území Nizozemska, nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy, a to vzhledem k závažnosti trestných činů, které spáchal v době, kdy si byl vědom svého nejistého pobytového statusu.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel se narodil v roce 1987 v Indonésii. Jeho indonéská matka zemřela v roce 1991. Jeho otec, sám nizozemské státní příslušnosti, stěžovatele následně v jeho čtyřech letech převezl na základě krátkodobého turistického víza do Nizozemska. Po smrti otce v roce 1999 se o stěžovatele starali jeho teta a strýc, oba nizozemští státní příslušníci. V roce 2004 se stěžovatel ve svých 17 letech dozvěděl, že nikdy nezískal nizozemské občanství a že na území pobývá nelegálně. Jeho následná žádost o povolení k pobytu z roku 2006 však byla v roce 2008 zamítnuta. V průběhu pobytového řízení byl totiž stěžovatel opakovaně odsouzen za sexuální obtěžování, naposledy v roce 2008. V roce 2013 bylo neudělení pobytu potvrzeno vnitrostátními soudy. V roce 2016 stěžovatel odcestoval do Indonésie.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K ŽÁDOSTI VLÁDY O VYŠKRTNUTÍ STÍŽNOSTI ZE SEZNAMU PŘÍPADŮ DLE ČLÁNKU 37 ÚMLUVY

Vláda Soudu navrhla vyškrtnout stížnost ze seznamu případů v souladu s čl. 37 odst. 1 písm. a) Úmluvy, jelikož stěžovatel opustil Nizozemsko za finanční asistence Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), která byla podmíněna souhlasem se zastavením všech řízení, v rámci nichž se stěžovatel pokoušel získat pobytové oprávnění. K tomu však Soud uvedl, že stížnost jako taková nemůže být považována za žádost o udělení pobytového oprávnění, jelikož článek 8 Úmluvy právo na udělení pobytového oprávnění nezaručuje. Soud nemá ani pravomoc udělení pobytového oprávnění nařídít, neboť je zásadně na smluvních stranách, jak vyhoví rozsudku Soudu (viz *Kurić a ostatní proti Slovinsku*, č. 26828/06, rozsudek velkého senátu ke spravedlivému zadostiučinění ze dne 12. března 2014). Soud proto nepovažoval za jednoznačné, že by stěžovatel deklarací svého souhlasu s asistovaným návratem souhlasil rovněž se zastavením řízení před Soudem. Jelikož stěžovatel následně potvrdil, že si přeje pokračovat v řízení před Soudem, nelze ani uvažovat o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů dle čl. 37 odst. 1 písm. a) Úmluvy (*Associations SOS Attentats a de Boery proti Francii*, č. 76642/01, rozhodnutí velkého senátu ze dne 4. října 2006, § 30).

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel před Soudem namítal, že neumožnění mu nadále pobývat v Nizozemsku, kde žil bez přerušení od svých čtyř let, představuje porušení článku 8 Úmluvy.

a) K existenci soukromého nebo rodinného života

Podle Soudu není sporu o tom, že stěžovatel vedl v Nizozemsku soukromý život ve smyslu článku 8 Úmluvy. Pobýval v Nizozemsku od 4 do 29 let věku, mluvil plynule holandsky, získal zde své vzdělání a dle všeho se účastnil každodenního života stejným způsobem jako jeho nizozemští vrstevníci. Co se týče rodinného života, Soud upozornil, že vztahy mezi dospělými příbuznými nespádají obecně pod ochranu článku 8 Úmluvy, pokud zde není přítomen dodatečný prvek závislosti (viz *Konstatinov proti Nizozemí*, č. 1635/03, rozsudek ze dne 26. dubna 2007, § 52), i když v případech mladých dospělých, kteří dosud nezaložili vlastní rodiny a stále bydlí u rodičů, Soud v minulosti na prvku závislosti netrval (*Bouchelkia proti Francii*, č. 23078/93, rozsudek ze dne 29. ledna 1997, § 41). K projednávané věci Soud poznamenal, že i kdyby stěžovatel, kterému bylo v době konečného rozhodnutí 26 let, spadl do

kategorie mladých dospělých, nejméně od roku 2011 nebydlel se svými pěstouny a nelze tu shledat ani dodatečné prvky závislosti. Soud nicméně poznamenal, že není nezbytné o otázce existence rodinného života rozhodnout, neboť kritéria pro posouzení souladu neudělení pobytového oprávnění s článkem 8 Úmluvy jsou stejná, ať je dotčen rodinný nebo soukromý život (*mutatis mutandis* A. A. proti *Spojenému království*, č. 8000/08, rozsudek ze dne 20. září 2011, § 49 a 57). Dodal, že vzhledem k okolnostem případu se ve svém posouzení zaměří hlavně na aspekty soukromého života.

b) Obecné zásady

Soud zopakoval, že Úmluva nezaručuje cizinci právo vstoupit a usadit se v určité zemi, přičemž stát za účelem udržení veřejného pořádku může vyhostit cizince odsouzeného ze spáchání trestného činu (*Üner proti Nizozemsku*, č. 46410/99, rozsudek velkého senátu ze dne 9. října 2003, § 54). Jen ve velmi výjimečných případech je ovšem možné v souladu s článkem 8 Úmluvy vyhostit legálně usazeného cizince, který strávil v hostitelské zemi většinu svého mládí (*Maslov proti Rakousku*, č. 1638/03, rozsudek velkého senátu ze dne 23. června 2008, § 75). Tuto zásadu však nelze bez dalšího uplatnit na cizince, který se teprve snaží získat pobytové oprávnění v zemi, byt po mnoha letech faktického pobytu (*Jeunesse proti Nizozemsku*, č. 12738/10, rozsudek velkého senátu ze dne 3. října 2014, § 104–105). V takové situaci je třeba posoudit, zda článek 8 Úmluvy nestanoví pozitivní závazek hostitelského státu nechat cizince na svém území vést jeho soukromý nebo rodinný život. V případě jak negativních, tak pozitivních závazků musí přitom stát sledovat spravedlivou rovnováhu mezi soupeřícími zájmy jednotlivce a společnosti jako celku, přičemž vždy požívá určitého prostoru pro uvážení.

Rozsah povinnosti státu přijmout na své území příbuzné osob, které zde již pobývají, se liší v závislosti na konkrétních okolnostech týkajících se dotyčných daných osob a obecného zájmu (*Abdulaziz, Cabales and Balkandali proti Spojenému království*, č. 9214/80 a další, rozsudek ze dne 28. května 1985, § 67–68). Soud přitom stanovil řadu kritérií, která je nutné vzít v potaz při posouzení, zda je pozitivní povinností státu přijmout na své území cizince, který zde do té doby pobýval nelegálně. Patří sem míra, v jaké by byl narušen rodinný život, rozsah jeho vazeb v hostitelském státě, zda jsou přítomny nepřekonatelné překážky, aby rodina žila v zemi původu jednoho z jejích členů, role imigračních pravidel (např. předchozí porušení cizineckých předpisů) nebo zájem na ochraně veřejné bezpečnosti (*Jeunesse proti Nizozemsku*, cit. výše, § 107). V případě, že rodinný život vznikl v době, kdy si dotyčné osoby byly vědomy, že vzhledem k imigračnímu statusu jedné z nich je jejich rodinný život na daném území nejistý, dojde vyhoštěním takového rodinného příslušníka k porušení článku 8 Úmluvy pouze výjimečně (*Rodrigues da Silva and Hooghamer proti Nizozemsku*, č. 50435/99, rozsudek ze dne 31. ledna 2006, § 39). Soud v minulosti rovněž přisoudil chování rodičů k tíži jejich dětem, neboť v opačném případě by hrozilo, že rodiče zneužijí situace svých dětí za účelem získání povolení k pobytu (*Butt proti Norsku*, č. 47017/09, rozsudek ze dne 4. prosince 2012, § 79).

Byť výše uvedená kritéria pro posouzení existence pozitivní povinnosti státu přijmout cizince, který doposud na území pobýval nelegálně, byla v minulosti použita pouze na případy týkající se rodinného života, dle Soudu se uplatní i na situaci cizince, který si na území hostitelského státu po dobu svého nelegálního pobytu vytvořil sociální vazby zakládající jeho soukromý život ve smyslu článku 8 Úmluvy. Stejně tak pokud cizinec začne vést soukromý život na území hostitelského státu v době, kdy si je vědom, že pokračování jeho soukromého života je zde vzhledem k jeho pobytovému statusu od počátku nejisté, nepovolení jeho dalšího pobytu by představovalo porušení článku 8 Úmluvy jen ve výjimečných případech.

c) Uplatnění uvedených zásad na projednávanou věc

Byť stěžovatel žije v Nizozemsku od svých čtyř let, nelze na něj dle Soudu pohlížet jako na usazeného migranta, neboť po vypršení platnosti jeho turistického víza jeho pobyt na území tohoto státu již nebyl legální. Nelze však na něj pohlížet ani jako na cizince, který si měl být od počátku vědom dočasnosti svého pobytového statusu, neboť v době, kdy si začal v Nizozemsku budovat soukromý život, nemohl tušit, že v něm nebude moci pokračovat, jelikož jeho otec ani jeho pěstouni nepodnikli potřebné kroky k zajištění oprávněnosti jeho pobytu. Vzhledem k jeho nízkému věku a dalším okolnostem případu

Soud tuto skutečnost nemůže připsat stěžovateli k tíži. Ke stěžovatelově tíži nelze klást ani chování jeho pěstounů, jelikož jejich pobytový status byl na jeho zcela nezávislý. Vzhledem k výše uvedenému nelze proto stanovit, že by bylo možné neudělení pobytu stěžovateli odůvodnit jen velmi výjimečnými okolnostmi, stejně jako nelze určit, že by k porušení došlo pouze za výjimečných okolností. Posouzení předmětné věci naopak musí vycházet z neutrálního pohledu a přihlížet ke konkrétním okolnostem případu.

K těm Soud uvedl, že stěžovatel teprve ve svých sedmnácti letech v roce 2004 zjistil, že nemá nizozemské občanství a že jeho pobyt je nelegální. V roce 2006 proto požádal o pobytové oprávnění. Jelikož na území Nizozemska stěžovatel prožil většinu svých formativních let, Soud nemá pochyby o tom, že zde má silné sociální vazby. Vazby stěžovatele na Indonésii jsou naopak velmi slabé. Kromě toho, že se v té zemi stěžovatel narodil a žil v ní do svých čtyř let, nikoho tam nezná a nemluví místním jazykem.

Jelikož nelze stěžovateli vytýkat nelegální povahu jeho pobytu, a vzhledem k tomu, že do Nizozemska přicestoval ve velmi mladém věku a vytvořil si zde silné vazby, Soud shledal, že nebýt dalších okolností by zájmy stěžovatele na setrvání v hostitelské zemi převážily nad zájmem státu kontrolovat vstup a pobyt cizinců na jeho území. Soud nicméně nemohl opomenout fakt, že stěžovatel opakovaně páchal trestnou činnost, když byl v roce 2006 a v roce 2008 odsouzen za trestný čin sexuálního obtěžování a z pokusu o sexuální obtěžování. Do svého odjezdu roku 2016 však žádnou další trestnou činnost nespáchal. Soud přesto ve shodě s vládou konstatoval, že předmětné trestné činy byly závažné povahy a stěžovatel je spáchal opakovaně, a to i v době, kdy již věděl, že jeho pobytový status je nejistý. Rovněž vzal v úvahu, že i když by přemístění do Indonésie nebylo nejjednodušší, stěžovatel byl mladý zdravý muž s praktickými dovednostmi, který by se byl schopen naučit místní jazyk. Vztahy v Nizozemsku by přitom mohl udržovat nadále pomocí moderních komunikačních technologií. Soud navíc uznal, že všechny vnitrostátní orgány se zabývaly povinnostmi státu ve smyslu článku 8 Úmluvy a poměřovaly dotčené zájmy, přičemž poslední instance dospěla k závěru, že zájmy jednotlivce nepřevážily nad zájmy společnosti jako celku.

Ve světle výše uvedeného a vzhledem k povaze, závažnosti a počtu trestných činů spáchaných stěžovatelem, a to i v době, kdy si byl vědom svého nejistého pobytového statusu, Soud shledal, že vnitrostátní orgány nepřičetly nepřiměřenou váhu obecnému zájmu na ochraně pořádku a předcházení zločinnosti, a nepřekročily tak svůj prostor pro uvážení. Neudělením pobytového oprávnění stěžovateli proto nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Ranzoni, k němuž se připojil soudce Ravarani, byl naopak toho názoru, že ve věci došlo k porušení článku 8 Úmluvy, neboť většina ve shodě s vnitrostátními orgány dostatečně neposoudila spravedlivou rovnováhu mezi dotčenými zájmy. Těm nepřipsala přiměřenou váhu, když přisoudila největší důležitost závažnosti trestných činů stěžovatele, a naopak přičetla bez potřebného odůvodnění nedostatečnou váhu faktorům, které mluvily v jeho prospěch: sem patří jeho nízký věk v době spáchání trestných činů; skutečnost, že je spáchal v období krátce poté, co se dozvěděl o svém nejistém statusu; doba, která uplynula od posledně spáchaného trestného činu; skutečnost, že ho žalovaný stát nechal na svém území pobývat a dokonce absolvovat základní vzdělání; jakož i skutečnost, že kdyby nebylo nečinnosti jeho blízkých v jeho mládí, byl by stěžovatel občanství získal a spáchání trestných činů by na jeho pobyt v Nizozemsku nemělo vliv.